

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Лисенко Н. В.
Дата надходження рукопису 10.01.2017

Добровольська Анна Михайлівна, кандидат фізико-математичних наук, доцент, кафедра медичної інформатики, медичної і біологічної фізики, Івано-Франківський національний медичний університет, вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018
E-mail: anna68@meta.ua

УДК 378, 808.5

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.94305

РИТОРИЧНИЙ ІДЕАЛ ВИКЛАДАЧА ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І СТРУКТУРА

© О. Б. Залюбівська, О. В. Діденко

У статті представлено авторське бачення сучасного риторичного ідеалу викладача технічного університету, яке сформоване на основі аналізу риторичних і педагогічних концепцій ідеалу й академічного красномовства видатних представників вітчизняної технічної освіти. Зміст досліджуваного явища розкрито через бінарну опозицію «ідеал – антиідеал» і структуровано 5-ма показниками: педагогічна спрямованість; енергія інтелекту; енергія академічного слова; енергія особистості; громадянськість

Ключові слова: риторичний ідеал, педагогічний ідеал, викладач технічного університету, гуманістична спрямованість

1. Вступ

Умовою виконання ключової функції викладача університету – здійснення педагогічного впливу на студентів – є високий рівень його риторичної культури. Який, у свою чергу, неможливий без сформованого уявлення про професійний риторичний ідеал (РІ). Він забезпечує «орієнтацію у професійному мовному середовищі» [1]. Окрім того, що це збігається з твердженнями інших дослідників [1, 2], вагомими причинами формування РІ педагога є збереження в суспільстві стереотипу радянського РІ; актуальність проблеми комунікативної агресії; трактування риторичної діяльності педагога як взірця для наслідування широким загалом тощо.

2. Літературний огляд

Посутніми в означеній темі є дослідження РІ в історичному, соціокультурному та педагогічному аспектах (Н. Голуб [2], Л. Мацько [3], А. Михальська [1] І. Тімоніна [4] та ін.); дослідження мовленнєвої поведінки педагога (І. Зязюн [5], В. Сухомлинський [6] та ін.).

А. Михальська, зокрема, описує типологію РІ сучасної логосфери в опозиції «софістський РІ – сократівський РІ» [1]. Цю концепцію автори статті вважають значущою в педагогічній царині. Вона корелює з ключовими положеннями сучасної педагогіки: особистісно-орієнтоване навчання на противагу знеособленому навчання, суб'єкт-суб'єктні стосунки між викладачем та студентами, партнерство замість авторитарності, пошук замість «готових» знань тощо. І. Тімоніна аналізує кореляції понять «педагогічний ідеал» і «риторичний ідеал». Дослідниця акцентує,

що освітня та риторична діяльність – два види культурної діяльності, що мають гносеологічну установку на пізнання [4].

Л. Мацько робить висновок, що український РІ має розвиватись у царині гуманістичної риторики; містити цінності мовного порозуміння, морального обов'язку, високої освіченості, національної свідомості, індивідуального мовомислення [3]. Вагомим для розробки РІ педагога є трактування ідеалу вчителя В. Сухомлинським. Цей ідеал зведений на «потрійному» фундаменті: радість від спілкування з учнями, віра в них; глибоке знання навчального предмета, психології та педагогіки; мовленнєва культура [6].

При цьому, за результатами аналізу наукових публікацій, що попали в поле зору авторів, не виявлено наукових розвідок з проблеми РІ викладача технічного університету, досліджень його змісту та структурних компонентів, що актуалізує тему статті.

3. Мета та завдання дослідження

Метою дослідження є визначення й систематизація ключових ознак РІ викладача технічного університету, дослідження уявлень майбутніх викладачів технічних університетів про професійний РІ.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Узагальнити результати наукових публікацій, що стосуються теми дослідження та виокремити ознаки РІ викладача технічного університету.

2. Створити структурну модель РІ викладача технічного університету.

3. Дослідити сформованість РІ викладача в магістрів та аспірантів технічних університетів.

4. Виклад основного матеріалу щодо змісту, сутності та структури РІ викладача технічного університету

РІ викладача технічного університету визначаємо як історично сформовану систему вимог до мовлення й мовленнєвої поведінки, втілення яких підно-

силь риторичну педагогічну діяльність до рівня досконалості. Це взіреть, який є орієнтиром і стимулом для самовдосконалення в педагогічній риторичній діяльності. Зміст та структурні елементи РІ мають корелювати зі складовими ефективною риторичною діяльності: етос, логос і пафос мовця.

Потенційні педагогічні вади викладання технічних дисциплін (технократизм, раціоналізація, брак діалогу, знеособленість, емоційна знебарвленість) актуалізують потребу риторизації навчального процесу. Її традиційно розглядають як діалогізм, дискурсоцентризм, співробітництво, гуманітаризацію освіти. До вказаних концептів риторизації додаємо реалізацію в педагогічній діяльності триєдності етосу – пафосу – логосу. Саме тут бачимо ключову проблему викладання технічних дисциплін, яка може бути розв'язана в царині риторики: домінування логосу (раціонально-логічна, знаннева складова педагогічного мовлення), брак етосу (світоглядна, гуманістична, ціннісна складова) та пафосу (емоційна складова). У риторичній діяльності викладача технічного університету має простежуватись обґрунтований В. Сухомлинським принцип гармонії знань і моральності: від культури слова до емоційної культури, від емоційної культури до культури моральних відносин [6].

У розробці змісту досліджуваного РІ першорядним є аналіз педагогічної діяльності видатних педагогів вітчизняної вищої технічної школи. У джерелах [7–11] виокремлено риси педагогічної майстерності, академічного красномовства та громадянськості представників технічної освіти періоду її становлення (XIX – поч. XX ст.). Зокрема, їм були притаманні натхненне прагнення прищепити студентам любов до предмета та науки в цілому; фундаментальна наукова ерудиція; постійне прагнення до самоосвіти; внутрішній естетизм; постійне піклування про людей; небайдужість, здатність завойовувати симпатію; прагнення сформувати філософсько-науковий світогляд студентів, доступність, жива образність у викладі складного наукового матеріалу, пафос, публіцистичність.

На думку В. Чихачова, це була справжня школа громадянського виховання, самостійного творчого мислення, це було мистецтво гармонії думки й слова, що забезпечує активність сприйняття змісту [7]. Лекції видатних професорів того часу давали слухачам не лише інтелектуальне, а й високе естетичне задоволення.

Так, учні й колеги В. Кірпи́чова, засновника та першого директора Київського політехнічного інституту, згадують його як блискучого лектора [8]. Його учень, професор Київського політехнічного інституту, Мічиганського та Стенфордського університетів С. Тимошенко, характеризує красномовство вчителя так: «Головна причина успіху була у величезній ерудиції В. Кірпи́чова. Він не обмежувався вузько своєю спеціальністю» [9]. Сам В. Кірпи́чов визначальною ознакою мислення інженера, дослідника вважав розвинену творчу уяву: «Шкідливі для розвитку технічної справи всякі шаблони, встановлені зразки, готові конструкції. Вони вбивають фантазію, віднімають у неї поле діяльності, породжують мертвенність» [10].

У «Спогадах» С. Тимошенка [9] знаходимо такі обов'язкові ознаки РІ викладача: захопленість нау-

кою, вимогу «бути оригінальним дослідником у предметі, який він викладає», бажання «ввести в свою науку» студентів. Про себе він писав: «я точно знав, що хочу сказати і говорив найпростішими короткими фразами», «минуло 55 років з часу моєї першої лекції, а я й досі продовжую хвилюватися», «ніколи не йду на лекцію без ретельної підготовки».

Взірцями красномовства були професори Катеринославського вищого гірничого училища Л. Пісаржевський, М. Протодьяконов, О. Терпигорев. Їх особливістю була майстерність роздумів вголос, безпосереднє продовження науково-дослідного процесу в присутності слухачів. Невипадково науковий внесок Л. Пісаржевського – електронно-іонна теорія виникнення струму в гальванічних елементах – спала професору на думку під час лекції [11]. І таких прикладів є достатньо в історії академічного красномовства.

Варто вказати на суто риторичне значення таких якостей викладача, як обсяг і глибина наукових знань та продуктивність наукового мислення: мовлення за таких умов збагачується непідробним пафосом, дослідницьким натхненням. Навпаки, поверхові знання предмета, трансляція «готових істин» замість продукування, формують «удаваний пафос, штучне красномовство, яким він (педагог) намагається посилити вплив на свідомість учнів» [6]. Такий лектор не заражає слухачів бажанням власних наукових пошуків та здобуття професіоналізму, а відвертає від цього.

Сучасне уявлення про ідеал викладача університету в основних своїх вимогах корелює з ідеалом минулих століть. Це засвідчують вітчизняні й зарубіжні дослідження. Автори згодні з думкою дослідників духовно-моральної культури викладача ВНЗ [12], що останньому нема чого робити за кафедрою, якщо педагогічна робота не набула для нього суспільної значимості, особистісної цінності. Найважливішими цінностями-якостями викладача XXI століття називають такі: високий рівень самосвідомості; самоповага; самостійність суджень і повага до думок інших; здатність орієнтуватися у світі духовних цінностей та ситуацій навколишнього життя, уміння приймати рішення й нести відповідальність за свої вчинки [12].

Українські вчені акцентують також таку обов'язкову рису особистості педагога, як громадянськість, В. Андрущенко, В. Литвин та ін. визначають сучасного педагога просвітителем, активним перетворювачем суспільства [13]. Н. Голуб оприявлює вказану ознаку в риторичній моделі вчителя: особистість – громадянин – професіонал – оратор [2].

Європейські дослідники [14] розглядають прагнення до професійного ідеалу як джерело і ресурс професійному розвитку. Згадані дослідження показують: ідеальний викладач – це педагог, особистість, експерт предметних знань. Естонські вчені дослідили трансформацію уявлень викладачів університету про ідеал впродовж 5 років від початку діяльності. За їх результатами, викладання вимагає не тільки книжних, технічних знань, а мудрості, життєвого досвіду, світогляду [14]. Можна зробити висновок, що україн-

ський ідеал викладача в цілому відповідає загальноєвропейському.

У розробці моделі РІ сучасного викладача технічного університету акцентованим вважаємо положення І. Зязюна та ін. про гуманістичну спрямованість як головну умову й ознаку педагогічної майстерності. Вона означає утвердження словом і працею найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків [5].

Гуманістична свідомість має активно протистояти технократичній свідомості, що поширює і закріплює свої позиції в сучасному світі. Результати аналізу праць з проблем гуманізації технічної освіти свідчать, що причиною кризи інженерної освіти є її дегуманізація [15]. Погоджуючись із цим, уточнимо, що цінності інженерно-технічної діяльності в аксіосфері викладача технічного університету, мають зводитися на фундаменті гуманістичних пріоритетів у визначенні переваг та небезпек науково-технічного прогресу. Місія викладача технічного університету – виховати інженера, для якого пріоритетом є гуманістична цінність інновацій технічного прогресу. Підтримуємо ідею О. Романовського: технічний університет майбутнього – це гуманітарно-технічний університет, що виховує спеціалістів, які засвоїли необхідність нових відносин з довкіллям та суспільством [15].

Результати педагогічних спостережень дозволяють зробити висновок про те, що вивчення риторики, науки, яка прищеплює здатність існувати в діалозі, плекання риторичної культури майбутніми викладачами технічних університетів суттєво впливає на формування їх гуманістичної спрямованості. Риторика як навчальна дисципліна в технічному університеті може бути технологією зближення гуманістичних та технічних цінностей майбутніх викладачів технічних дисциплін (через їх артикулювання, захист, спростування, дискусію тощо).

В описі українського РІ, на думку авторів, слід врахувати проблеми мислємовлення, що дісталися у спадок від радянської логосфери. Відтак, зроблено спробу узагальнити риторичні вимоги, спрямовані на їх подолання. Зокрема, виділено настанови про свободу й культуру думки та слова О. Забужко, Й. Лося, Є. Сверстюка та ін.

У зверненні до українських майстрів слова ми солідаризувалися з О. Забужко: «в нинішній лінгвістичній ситуації в Україні хіба лише літератори – люди, котрі безпосередньо працюють з мовою і в мові, занурені в саму її зміслову речовинність, – ще зберегли в поглядах на неї природний здоровий глузд практиків», тому «не теоретику, а саме літераторові-практику належить нині в Україні першєнське право голосу» [16]. Зазначимо, що О. Забужко та інші згадані майстри слова аналізують мовні проблеми «того покоління української інтелігенції, що вже не зазнало природного рідномовного середовища», тобто періоду радянської зрусифікованої України. Це покоління значною мірою представлене в педагогічній спільноті України. Настанови О. Забужко є актуальними й для покоління педагогів, народжених в незалежній Україні (нині за «двомовністю» стоїть вже не заборона, а небажання говорити українською).

У «Хроніках від Фортінбраса» письменниця «о-словлює» сенси мислити й говорити рідною мовою. Перш за все, вона заперечує ідею про мову як засіб лише спілкування, як інструмент передачі «кіндиферентної до слова думки» («аби було понятно»). Мислити й говорити рідною мовою важливо в психологічному, моральному, інтелектуальному аспектах. Використовуючи термінологію Р. Барта, О. Забужко засвідчує існування двох мов, енкратичної й акратичної. Перша – штучно наближена граматичним та лексичним складом російської українська «дубль-новомова» – віддзеркалює «культуру готових відповідей», обслуговує «обтєсану від частого вжитку до гоголого логічного кістяка чужої думки, прийнятую й завчену у формі гасла». Друга – віддзеркалює «культуру відкритих запитань»; її потребує «незалежне, безбар'єрне, в повному значенні філософське мислення».

Сутнісні риси (вимоги)українського РІ, що оприявлюють інтелектуально-творчий та морально-вольовий аспекти мовлення, що стосуються РІ вченого, педагога вищої школи, визначив видатний український письменник, філософ, громадянин Є. Сверстюк [17]: звільнитися від програмованої, блудливо-догідливої думки; протистояти малокультурності, напіввченості, екстенсивному, імітованому розвитку думки, бутафорії, всеїдності; виховувати дисципліновану творчу думку, яка шукає, виборює істину, а не пропонує її для вжитку; вчитись думати без догматів; духу рутини й химери має протистояти внутрішня енергія інтелекту, яка постійно долає себе, усуває вже готові ідеї, звільняє місце новим і з неослабленою увагою йде за реальністю.

Український журналіст, професор Й. Лось найбільшої ваги надає таким характеристикам мовця, який здійснює вплив на чисельну аудиторію: аристократизм і шляхетність мотивації («Втрата шляхетних орієнтирів, ідеалів неминує завершуватись ентропією»); вміння бачити великі істини, вловлювати тенденції розвитку; пристрасне, яскраве, точне, глибоке мислення; моральний тип мислення, що формує «слово-діло, слово-важіль, слово-рушій, слово-вчителя»; онтологічний оптимізм; спроможність подвинути на шляхетний вчинок; правдивість, що робить людей автентичними, надає їм гідність; репрезентація непроминальних вартостей, що повинні слугувати орієнтиром для поколінь; витіснення цинізму й віртуального словоблудства, інформаційного сміття, автоматизованого конформізму, пихи, мілководної самовпевненості [18].

5. Результати досліджень

Узагальнивши й систематизувавши положення досліджуваних праць та власні педагогічні спостереження, пропонуємо модель РІ викладача технічного університету, структуровану 5-ма показниками. Ураховуючи наявність як «ідеальних» ознак, так і таких, що існують, але суперечать ідеалу, ми використали в моделі бінарну опозицію «ідеал – антиідеал», що є виправданою, зокрема, в дидактичному, виховному аспектах.

1. Педагогічна спрямованість. Ідеал: гуманістична спрямованість: антропоцентризм, небайду-

жість, цікавість, піклування про студентів, дух добра; відданість справі; підпорядкування технічної творчості людським імперативам. **Антиідеал:** егоцентрична спрямованість; технократична спрямованість; байдужість до студентів, до педагогічної діяльності.

2. Енергія інтелекту. Ідеал: великий обсяг і глибина наукових знань; творчість, продуктивність наукового мислення; «культура відкритих запитань»; загальна ерудиція; подвижництво в науці (ідеал). **Антиідеал:** поверхові знання; екстенсивний, імітований розвиток думки; стереотипне, догматичне мислення; «культура готових відповідей» (антиідеал).

3. Енергія академічного слова: Ідеал: правильність, багатство, виразність, впливовість мовлення: слово-діло, слово-важіль, слово-рушій, слово-вчитель, спрямовані на формування інженера; бажання лектора ввести студентів в «свою» науку; лектор – дослідник у предметі, який викладає; лекція як роздуми вголос, як безпосереднє продовження науково-дослідного процесу в присутності слухачів; мистецтво заохочення аудиторії до творчого процесу пошуків істини; вміння збуджувати пізнавальну активність; зв'язок теорії з практикою; міждисциплінарна інтеграція; педагогічна творчість. **Антиідеал:** низький рівень мовленнєвої культури; удаваний пафос, штучне красномовство; примноження інформаційного сміття; риторична діяльність за інструктивними вказівками; лектор пропонує «готові істини для вжитку»; компілятивність, поверховість, описовість навчального матеріалу; педагогічне невігластво.

4. Енергія особистості. Ідеал: аристократизм; гідність; великодушність; педагогічний такт; здатність завойовувати симпатію; впливовість; спроможність подвинути на шляхетний вчинок; щирість і шляхетність почуттів і слів. **Антиідеал:** малокультурність; мілкодумна самовпевненість; пихатість; цинізм; конформізм; бруталність почуттів і слів.

5. Громадянськість. Ідеал: правдивість і принциповість; суспільна активність; патріотизм; «гармонія знань і моральності»; «епічне бачення дійсності, проєкція на історію й на майбутнє»; репрезентація вартостей, що повинні слугувати орієнтиром для поколінь. **Антиідеал:** безпринципність; суспільна байдужість; брак моральної відповідальності.

Авторами статті було проведено дослідження уявлень про РІ викладача (2014–2016 рр.), в якому взяли участь 62 аспіранти та 256 магістрантів ВНТУ. Респондентам була запропонована анкета на основі означених характеристик РІ, які потрібно було визначити як обов'язкові чи необов'язкові для сучасного викладача технічного університету.

Результати показують, що потенційні майбутні педагоги технічної школи визнають найнеобхіднішими очевидні якості: повага до студентів (100 %); великий обсяг і глибина наукових знань, продуктивність мислення, прагнення до професійного самовдо-

скоплення (88,99 %); цікавий, зрозумілий виклад лекції (84,91 %); високий рівень культури українського мовлення: правильність, точність, доречність (82,08 %).

При цьому респонденти (у програмі навчання яких не було курсу риторики) не надали значущості власне риторичним ознакам, що спричиняють педагогічний вплив.

Менше половини респондентів визначили необхідними такі якості викладача:

– «у викладанні яскраво проявляється особистість викладача» (11,95 %);

– «лекційне викладання як роздуми вголос, як безпосереднє продовження науково-дослідного процесу в присутності слухачів» (21,07 %);

– «обізнаність у засобах виразності мовлення, інтонаційна виразність» (26,10 %);

– «здатність впливати на студентів, спроможність подвинути на шляхетний вчинок» (26,10 %);

– «вміння збуджувати словом пізнавальну активність» (45,91 %);

– «здатність завойовувати симпатію» (56,92 %);

– «щирість, відкритість у мовленні» (46,86 %);

– потреба в удосконаленні мовлення (37,11 %).

Ці дані вказують на те, що майбутні викладачі, які не вивчали риторичну, не бачать взаємозалежності таких риторичних проявів мовця як багатство словникового запасу, образність мовлення, інтонаційна виразність та продуктивність мислення, педагогічний, інтелектуальний вплив тощо. Загалом результати дослідження підтверджують необхідність цілеспрямованого формування в майбутніх викладачів технічної школи уявлення про РІ.

6. Висновки

Риторичний ідеал викладача технічного університету визначено як історично сформовану систему вимог до мовлення й мовленнєвої поведінки, втілення яких підносить риторичну педагогічну діяльність до рівня досконалості; як взірць, який є орієнтиром і стимулом для самовдосконалення в педагогічній риторичній діяльності. Його структурними елементами є педагогічна спрямованість, енергія інтелекту, енергія академічного слова, енергія особистості, громадянськість.

Цілеспрямоване формування у майбутніх викладачів технічних університетів (магістрантів та аспірантів) уявлення про професійний риторичний ідеал є необхідною педагогічною умовою розвитку їх педагогічної риторичної культури, в першу чергу, у її мотиваційно-ціннісній складовій. Сформований риторичний ідеал є визначальним спонукальним чинником у прагненні майбутніх викладачів технічного університету до самореалізації в педагогічній діяльності, професійного зростання, позитивної спрямованості особистісних, риторичних, педагогічних перетворень.

Література

1. Михальская, А. К. Русский Сократ. Лекции по сравнительно-исторической риторике [Текст]: уч. пос. / А. К. Михальская. – М.: Изд. центр «Academia», 1996. – 192 с.
2. Голуб, Н. Б. Идеал сучасного вчителя: мовно-риторичний аспект [Текст] / Н. Б. Голуб // Вісник Житомирського державного університету. – 2007. – Вип. 32. – С. 132–136.
3. Мацько, Л. І. Риторика [Текст]: навч. пос. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – 2-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2006. – 311 с.

4. Тимонина, И. В. К вопросу о корреляции понятий «педагогический идеал» и «риторический идеал»: историко-педагогический аспект [Текст] / И. В. Тимонина // Образование и наука. – 2010. – № 11. – С. 88–97.
5. Зязюн, І. А. Педагогічна майстерність [Текст]: підр. / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
6. Сухомлинський, В. О. Розмова з молодим директором школи. Т. 4 [Текст] / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. – К.: Радянська школа, 1976. – С. 393–629.
7. Чихачев, В. П. Лекторское красноречие русских ученых XIX века [Текст] / В. П. Чихачев. – М.: Знание, 1987. – 100 с.
8. Оноприенко, В. І. Становление высшего технического образования на Украине [Текст] / В. І. Оноприенко, Т. А. Щербань. – К.: Наукова думка, 1990. – 140 с.
9. Тимошенко, С. П. Воспоминания [Текст] / С. П. Тимошенко. – Киев: Наукова думка, 1993. – 424 с.
10. К 120-летию НТУ «ХПИ». Профессор В. Л. Кирпичев: «Фантазия нужна для инженеров» [Текст] // Газета "Политехник". – 2004. – № 29-30.
11. Міщенко, О. Особливості лекторської майстерності у педагогічній діяльності викладачів Катеринославського вищого гірничого училища в дореволюційний період [Електронний ресурс]: міжнар. наук.-практ. Інтер.-конф. / О. Міщенко // Проблеми професійного становлення майбутнього фахівця в умовах сучасного освітнього простору. – 2013. – Режим доступу: http://www.ksru.kg.ua/download/conf2013/section3/article_mishchenko.pdf
12. Чернилевский, Д. В. Духовно-нравственная культура преподавателя вуза XXI века [Текст]: между. науч.-образ. конф. / Д. В. Чернилевский, О. К. Филатов // Духовное возрождение на основе синтеза науки, религии, культуры, образования. – М.: МГТА, 2002. – С. 3–14.
13. Литвин, В. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття. Кн. 3 [Текст] / В. Литвин, В. Андрущенко, С. Довгий та ін. // Модернізація освіти. – К.: Навчальна книга, 2003. – 943 с.
14. Naamer, A. The dynamics of professional identity of university teachers: reflecting on the ideal university teacher [Text] / A. Naamer, L. Lepp, E. Reva // Studies for the Learning Society. – 2012. – Vol. 2, Issue 2-3. doi: 10.2478/v10240-012-0010-5
15. Романовський, О. Г. Психолого-педагогічні основи гуманізації технічної освіти [Текст]: зб. наук. пр. / О. Г. Романовський; за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2010. – Вип. 28. – С. 51–59.
16. Забужко, О. Мова і влада [Електронний ресурс] / О. Забужко // Хроніки від Фортінбраса: Вибрана есеїстика 90-х. – 1999. – Режим доступу: <http://exlibris.org.ua/zabuzko/index.html>
17. Сверстюк, Є. Свобода слова і культура думки [Текст] / Є. Сверстюк // На святі надій: вибране. – К.: Наша віра, 1999. – 781 с.
18. Лось, Й. Д. Публіцистика й тенденції розвитку світу. Ч. 1 [Текст] / Й. Д. Лось. – Львів: ПАІС, 2008. – 376 с.

Дата надходження рукопису 12.01.2017

Залюбівська Оксана Броніславівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, вул. Хмельницьке шосе, 95, м. Вінниця, Україна, 21021
E-mail: o.zaliubivska@gmail.com

Діденко Олександр Васильович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра педагогіки та соціально-економічних дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, ул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, Україна, 29003
E-mail: didenko.alexandr69@gmail.com

УДК 801.357

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.94380

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ФАХОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

© Т. В. Сергієнко

Стаття присвячена лінгводидактичному аналізу фахової медичної комунікації. Обґрунтовано необхідність спеціального лінгвістичного опису мовних явищ для їх лінгводидактичної інтерпретації. Виявлено провідні компоненти структури фахової медичної комунікації, які є методично пріоритетними у професійно орієнтованому навчанні. Сформульовано ключові лінгводидактичні завдання, спрямовані на формування навичок фахової медичної комунікації в аудиторії іноземних студентів

Ключові слова: фахова медична мова, фахова медична комунікація, лінгводидактика, комунікативний аспект

1. Вступ

Важливим чинником ефективної професійної підготовки іноземних громадян у вищих навчальних закладах України є досконале володіння українською мовою. За цих умов зростає потреба психолого-педагогічних, методичних та лінгводидактичних дос-

ліджень, спрямованих на розроблення принципів, методів та засобів навчання української мови як пріоритетного складника у формуванні навичок фахової комунікації. Такий підхід відповідає змісту Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, за якими мовне навчання іноземних громадян у вищій